	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ημερομηνία: Σάββατο 30 Μαΐου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να επισημάνετε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λάθος.

- α) Η εφαρμογή του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου στον χώρο της ιδιοκτησίας από το ελληνικό κράτος άφηνε περιθώρια για καταπατήσεις.
- β) Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου ολοκληρώθηκε το 1881.
- γ) Χαρακτηριστικό του γαλλικού κόμματος ήταν η πολεμική διάθεση.
- δ) Στις εκλογές του 1828 οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν τις 178 από τις 250 έδρες.
- ε) Οι Ψαριανοί πρόσφυγες εκδιώχτηκαν από τους κατοίκους της Τήνου, όταν κατέφυγαν εκεί μετά την καταστροφή του νησιού τους.

Μονάδες 5

A2. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ορισμών

- α) Κλήριγκ
- β) Ραλλικό κόμμα,
- γ) Συνθήκη των Σεβρών
- δ) Μακεδονική επιτροπή (1878)

Μονάδες 12

A3α. Πώς διαμορφώθηκαν τα σύνορα της Ελλάδας από τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας μέχρι και το 1881;

Μονάδες 5

A3β. Ποια προβλήματα δημιουργήθηκαν πριν η Ελλάδα τελικά συμμετάσχει στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο;

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Μονάδες 10

A4α. Ποιοι συμπαρατάχθηκαν με το αγγλικό κόμμα και ποιο ήταν το κύριο χαρακτηριστικό των ιδεών τους;

Μονάδες 8

A4β. Σε ποιες περιοχές εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι πρόσφυγες από την Κρήτη το 1866 και με ποιο τρόπο έγιναν προσπάθειες να αντιμετωπιστούν τα προβλήματά τους στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό;

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β

B1. Λαμβάνοντας υπόψη σας το περιεχόμενο των παραθεμάτων και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις:

- α)** Να διερευνήσετε τα αίτια που καθιστούσαν επιτακτική την αποξήρανση των ελών και λιμνών.
- β)** Να αναφέρετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ολοκληρώθηκε το αποξηραντικό έργο της Κωπαΐδος και τους λόγους για τους οποίους καθυστέρησε.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

ΠΗΓΗ 1

Ο Γουσταύος Εϊχτάλ, οπαδός του Γάλλου Σαιν Σιμόν που άφησε το Παρίσι και ήλθε στην Ελλάδα το φθινόπωρο του 1833 για να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο ελληνικό λαό, κράτησε σημειώσεις για την οικονομικοκοινωνική κατάσταση των χωριών και πόλεων που επισκέφτηκε.... Σ' ένα του γράμμα μας δίνει πληροφορίες για την κατάσταση του Ναυπλίου, της τότε πρωτεύουσας της Ελλάδας: «...Ποιο έθνος βρέθηκε ποτέ εις την σημερινήν κατάστασιν της Ελλάδος; Η γη (είναι) ακαλλιέργητη, ουδεμία βιομηχανία υπάρχει. Ούτε ένα εργοστάσιο. Ο χωρικός αγοράζει από τους ξένους το ψωμί του, τα λίγα ενδύματα, όσα έχει τα βόδια του, τα άλογά του, τα εργαλεία του, το ποτήρι του ως κι αυτές τις σανίδες του! Η τέτοια εισαγωγή από το εξωτερικό, μπορούσε μέχρι τινός να μην είναι

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

τόσον κακό, μπορούσε μάλιστα να είναι καλό, εάν η γεωργία παρείχε βάσιν συναλλαγής. Αλλά και η γεωργία μένει νεκρή από έλλειψη μέσων...».

Συνεχίζοντας τις σημειώσεις του μας πληροφορεί για τον πληθυσμό, το κλίμα και για τους ελώδεις πυρετούς, που μαστίζουν όλη την περιοχή: «Η επαρχία (Θηβών) περιέχει μόνο 15.000 ψυχές αδύνατο δε να θρέψη δεκαπλούν αριθμόν. Οι κάτοικοι εν γένει πτωχότατοι. Το κλίμα ευκρατέστατον. Εν τούτοις επικρατούν διαλείποντες πυρετοί, επιδημικοί, αποδιδόμενοι εις την μεγάλην του έτους ξηρασίας...

Ο Εϊχτάλ ήταν αγνός φιλέλληνας, είχε θερμό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα. Όταν όμως μαθεύτηκε πως ήταν σαινσιμονιστής, παύτηκε από την κρατική θέση στην οποία διορίστηκε και διώχτηκε από την Ελλάδα. Τις σημειώσεις του ημερολογίου του και τις επιστολές που έγραψε από την Ελλάδα τις μετέφρασε και τύπωσε ο Δ. Βικέλας

(Διαλέξεις και Αναμνήσεις, Αθήνα 1893). Γ. Κορδάτου, Ιστορία της Ελλάδας, σσ. 12-13

ΠΗΓΗ 2

Το έργο στο οποίο έστρεψε ιδιαίτερα στα χρόνια 1856-1859 την προσοχή της η κυβερνητική μέριμνα και που θα γινόταν περιώνυμο στις επόμενες δεκαετίες με τις περιπλοκές του, από οικονομικής απόψεως, ήταν η αποξήρανση της λίμνης της Κωπαΐδος. Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1856, ύστερα από ένα χειμώνα παγετού, σπάνιου στα μετεωρολογικά χρονικά, επικράτησε τόσο μεγάλη ξηρασία που «επήνεγκεν τοσαύτην ελάττωσιν των υδάτων της Κωπαΐδος λίμνης, ώστε εφάνη σχεδόν αποξηρανθείσα». Το γεγονός αυτό έδωσε αφορμή στο να μπει σε ενέργεια ένα όνειρο όχι μόνο των γύρω κατοίκων, αλλά και των κυβερνήσεων. Είχαν προηγηθεί άλλωστε μελέτες Ελλήνων και ξένων ειδικών. Έτσι με την ευκαιρίαν της ξηρασίας του 1856 «εγένετο η κάθαρσις των κυριωτέρων φυσικών υπορύγων από των εν αυταίς υλών, προβάσα εις υπόγειον μήκος 250 ως έγγιστα βασιλ. πήγεων ως και η κάθαρσις ενός των αρχαίων φρεάτων δια δραχμών 20.300». Το ποσό αυτό ήταν περισσότερο από το μισό του συνολικού ποσού που δαπανήθηκε από εγγειοβελτιωτικά έργα όλης της χώρας... Στα τέλη του 1858 ο Άγγλος

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Γουέμπστερ ήρθε σε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση για το θέμα της αποξήρανσης της λίμνης. Υπολογίζοντας ότι με 150.000 λίρες στερλίνες θα κατάφερνε να αποπερατώσει το έργο, πρότεινε τους όρους του: Για μια πενταετία θα απολάμβανε αφορολόγητη εκμετάλλευση των γαιών της Κωπαΐδας και για 99 χρόνια θα διατηρούσε το προνόμιο της εκμετάλλευσης αυτής, με πληρωμή διπλής δεκάτης πάνω στα προϊόντα. Το έργο αυτό δεν πραγματοποιήθηκε τότε, γιατί ο Γουέμπστερ δεν κατάφερε να βρει τα σχετικά κεφάλαια στη χρηματαγορά του Λονδίνου...

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ (Περίοδος 1856-1859) Έτος Ποσό σε δραχμές
 1856 34.975,13 1857 23.238,94 1858 27.117,54 1859 59.843,94 *Ι.Ε.Ε, τ. ΙΓ', σ. 175*

Μονάδες 25

B2. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των παραθεμάτων και τις πληροφορίες του βιβλίου σας, να προσδιορίσετε τα χαρακτηριστικά του συστήματος των πελατειακών σχέσεων στην Ελλάδα του 19ου αιώνα.

ΠΗΓΗ 1

Η σχέση πελατείας είναι μια σχέση εκούσιας διπολικής ανταλλαγής ανάμεσα σε κοινωνικούς φορείς άνισης κοινωνικής και οικονομικής ισχύος, που στηρίζεται στην αμοιβαία ανάληψη υποχρεώσεων παροχής ορισμένων διαφορετικών υπηρεσιών, χωρίς το πλέγμα αυτό των υποχρεώσεων να εντάσσεται σ' ένα δεδομένο έννομο ή οπωσδήποτε θεσμοποιημένο σύστημα αξιολογικών κανόνων συμπεριφοράς και αντιστοίχων κυρώσεων.

Κ. Τσουκαλά, Το πρόβλημα της πολιτικής πελατείας στην Ελλάδα του 19ου αιώνα Στο: Γ. Κοντογιώργη (επιμ): Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, Αθήνα 1977, σ. 76

ΠΗΓΗ 2

Κύριο στοιχείο του ανεπίσημου συστήματος (σημ.: διακυβερνήσεως παραδοσιακή επιβίωση από την οθωμανική εποχή, το οποίο λειτουργεί συγχρόνως με το επίσημο σύστημα διακυβερνήσεως που ενυπήρχε στις δυτικότερες καινοτομίες, κατά την οθωμανική περίοδο)

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ήταν η «προστασία». Δεν ήταν θεσμός νομοθετημένος αλλά καθιερωμένος από την καθημερινή χρήση και τη συνήθεια. Δημιούργημα μιας κοινωνίας χωρίς έντονη διαφοροποίηση στον πολιτικό, τον οικονομικό, τον κοινωνικό τομέα, η «προστασία» αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου κοινωνικού διακανονισμού τον οποίο οι Έλληνες είχαν δοκιμάσει στον προσωπικό τρόπο ζωής τους. Κύριο χαρακτηριστικό του ήταν η εξάρτηση· όχι όμως εξάρτηση από το φεουδάρχη, όταν οι θεσμοί αμετάκλητοι και διαρκείς, καθορίζονταν από το νόμο ή την κοινωνική θέση, εκτός από ειδικές περιστάσεις που καθορίζονταν από το νόμο και το έθος. Η εξάρτηση του τύπου «προστάτης-πελάτης» προϋπέθετε και την ικανότητα του πρώτου να εξυπηρετεί τον «πελάτη» και την ελευθερία του τελευταίου να διακόπτει τους δεσμούς όταν έβρισκε ότι δεν τον ικανοποιούσαν τα ανταλλάγματα με τα οποία εξαγόραζαν την εξάρτησή του.

Η εξάρτηση ευνοούσε τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους «προστάτες» για να επιτύχουν την υπακοή των «πελατών» και ταυτόχρονα τον ανταγωνισμό των τελευταίων για να εξασφαλίσουν την εύνοια των «προστατών». Λειτουργούσε πέρα από διαχωρισμούς τάξεων, δημιουργώντας πλέγματα οριζόντια σε σχήμα πυραμίδας, έτσι ώστε ο προστάτης μπορούσε να γίνεται «πελάτης» ανάλογα με τη θέση του απέναντι σε κάποιον που θα ήταν λιγότερο ή σε κάποιον άλλο που θα ήταν περισσότερο ισχυρός.

I.E.E., II', σ. 14

Μονάδες 25

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Ημερομηνία: Σάββατο 30 Μαΐου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. α. Σωστό

β. Λάθος

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

A2. α. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 54: « Στο εξωτερικό εμπόριο ...είχε και θετικά στοιχεία.»

β. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 92: «Το ραλλικό κόμμα... την οικονομική ανάπτυξη.»

γ. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ.96: « Η Συνθήκη των Σεβρών ...απτή πραγματικότητα.»

δ. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 134: « Τον Ιανουάριο του 1878 ... περιοχές τους.»

A3α. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 11: « Η Ελλάδα δεν ήταν μόνο φτωγή ... και τη Μακεδονία.»

A3β. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 50: « Η συμμετοχή της Ελλάδας ...στο μέλλον.»

A4α. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ.64: « Με το αγγλικό κόμμα... επαγγελματικές τους δραστηριότητες.»

A4β. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 135: « Μικρός αριθμός Κρητών ... 4500 προσφύγων.»

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

B1α. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 32: « Από τα υπόλοιπα έργα ... του 20^{ου} αιώνα.»

Το πρώτο ιστορικό παράθεμα παραθέτει τη μαρτυρία του Εϊχτάλ, που πρόσφερε τις υπηρεσίες του στη χώρα, σχετικά με την Ελλάδα του 1833 και ιδίως την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των χωριών που επισκέφτηκε. Πρόκειται για γεγονότα που κατέγραψε σε ημερολόγιο και επιστολές και κάνουν λόγο ακόμα και για την τότε πρωτεύουσα, το Ναύπλιο παρουσιάζοντας μια αποκαρδιωτική εικόνα ακαλλιέργητης γης, απουσίας εργοστασίων και εισαγωγών κάθε αναγκαίου στοιχείου προς επιβίωση. Επιπλέον, επισημαίνει τις δυσκολίες για την υγεία των κατοίκων της χώρας και κυρίως της περιοχής της Θήβας, όπου μάλιστα αποτελούν οι ελώδεις πυρετοί που παίρνουν την μορφή επιδημίας εξαιτίας της υγρασίας. Επισημαίνει ιδιαίτερα τη φτώχεια των κατοίκων, που παρά το εύκρατο κλίμα, η ακαλλιέργητη γη αδυνατεί να θρέψει τους κατοίκους της που αγοράζουν τα πάντα από τους ξένους, αφού η έλλειψη πόρων δεν τους επιτρέπει να στραφούν στη γεωργία.

B1β. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 32: «Πολλά αποστραγγιστικά ...Βοιωτία.»

Το συγκεκριμένο ιστορικό παράθεμα επιχειρεί να δια φωτίσει τις διαδικασίες που έλαβαν χώρα μέχρι την αποξήρανση της λίμνης. Πρόκειται για ένα έργο που κίνησε το ενδιαφέρον της ελληνικής κυβέρνησης κατά τα έτη 1856 – 1859, καθώς την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1856 επικράτησε τέτοια ξηρασία που σχεδόν η λίμνη φάνηκε να έχει αποστραγγιστεί. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με προηγούμενες μελέτες που αφορούσαν τη λίμνη και την περιοχή αποτέλεσε το κίνητρο για την κινητοποίηση των φορέων, που κοστολόγησαν όμως το έργο σε 20.300 δραχμές, ποσό υπέρογκο, αφού ήταν περισσότερο από το μισό που χρειάστηκε για όλα τα έργα της χώρας. Οι ελπίδες για συνέχιση του έργου αναπτερώθηκαν όταν στο τέλος του 1858 ο Άγγλος Γουέμπστερ διαπραγματεύτηκε με την ελληνική πλευρά. Συγκεκριμένα υπολόγισε ότι θα χρειαζόταν περίπου 150.000 λίρες για την αποπληρωμή των οποίων ζήτησε την αφορολόγητη εκμετάλλευση της περιοχής της Κωπαΐδας για 5 χρόνια και για 99 την εκμετάλλευση της με πληρωμή διπλή δεκάτης επί των προϊόντων. Δυστυχώς το έργο δεν έμελλε να πραγματοποιηθεί από τον Γουέμπστερ επειδή δεν κατάφερε να εξοικονομήσει τα απαιτούμενα χρήματα.

	ΑΠΟ16/05/2020 ΕΩΣ 06/06/2020
	2η ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

B2. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 59: «Κατά την προεπαναστατικά περίοδο ... των μεγάλων πλοιοκτητών.»

Τα παραπάνω στοιχεία εμπλουτίζονται από τις πληροφορίες των ιστορικών παραθεμάτων. Ειδικότερα, παρουσιάζεται ένα είδος ορισμού της λειτουργίας των πελατειακών σχέσεων, που περιγράφονται ως ηθελημένη σχέση ανταλλαγής μεταξύ φορέων με διαφορετική κοινωνική και οικονομική δύναμη που αναλαμβάνουν αμοιβαία ανταλλαγή υπηρεσιών, χωρίς όμως αυτές να νομιμοποιούνται σε κανένα νομοθετικό πλαίσιο. Οι πελατειακές σχέσεις δρουν παράλληλα με το επίσημο κυβερνητικό σύστημα και εδραιώνονται χάρη στην καθημερινή συνήθεια. Στηρίζονται στη σχέση εξάρτησης προστάτη – πελατών και καθιερώνονται σε περιόδους που στις κοινωνίες δεν εμφανίζονται έντονες αποκλίσεις σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό επίπεδο. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι η εξάρτηση δίνει τη δυνατότητα στον προστάτη να ικανοποιεί τον πελάτη, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να αποδεσμευτεί όταν νιώθει ότι δεν εκπληρώνονται οι προσδοκίες του. Πρόκειται, λοιπόν, για έναν διαρκή αγώνα των προστατών να κρατήσουν υπάκουους τους πελάτες τους, που με τη σειρά τους μάχονται να αποκτήσουν την εύνοια των προστατών τους. Τονίζεται, τέλος ότι πρόκειται για ένα οριζόντιο πλέγμα σχέσεων, καθώς ο προστάτης μπορούσε να γίνει πελάτης ανάλογα με τη θέση του απέναντι σε ισχυρούς ή μη παράγοντες.